

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Uniuersus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Dispvt. L. In libros Topicorum Aristotelis, seu de discursu probabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO L.

In libros Topicorum Aristotelis, seu de Discursu probabilis.

Uo in se complectitur Scientia, certitudinem & evidentiam, duo fides humana & opinio, obfcuritatem & incertitudinem. Fides divina media Scientiam inter & opinionem, aliquid de utriusque naturam participat, certitudinem scilicet & inevidentiam, Harum itaque omnium notiones in hac nobis disputatione declarandæ.

SECTIO PRIMA.

Quid sint Opinio & Fides, & quomodo inter se differant, & a Scientia.

Variè à variis sumitur Scientia, aliquando pro quavis notitiâ certâ, vel physicè vel moraliter: quo sensu S. August. lib. 1. de lib. arbitrio, id, inquit, scimus quod certò cognoscimus. In hac acceptio- ne nomen Scientiæ, fidei competit; tum Divina, ut in illo Job 19. v. 25. scio quòd redemptor meus vivit, & in novissimo die de terrâ surrecturus sum, tum Humana, sic S. August. lib. 1. de Doct. Christiana, non verendum, inquit, dicere nos scire quæ idoneis testi- bus novimus. Secundò sumitur strictius scientia pro solâ nimirum notitiâ evidente, quo sensu non hu- manam tantùm per discursum habitam; sed Dei etiam & Angelorum Scientiam comprehendit. Tertio accipitur pro solo discursu certo & eviden- te, non pro primis principiis, nec cognitione im- mediata, quæ cum sine labore & industriâ habeat- ur, & suâ quasi sponte in mentem illabatur, dici solet intellectus. Quarto demum pro solâ Demon- stratione à priori, seu per causam traditâ, quo sensu Scientiam definit Aristoteles 1. Post. c. 2. quòd scire sit per causam scire &c. de qua Scientiæ notione dictum est supra d. 47. f. 3. n. 7. & d. 48. f. prima. In hac ergo sectione de Scientiâ in tertiâ accep- tione loquimur, seu de discursivâ.

II. Scientia, Opinio, Fides. Scientia itaque est notitia certa deducta ex princi- piis certis: unde Opinio, ut hîc sumitur, erit assensus probabilis deductus ex principiis probabilibus: Fides verò assensus nixus auctoritate alterius aliquid dicentis.

III. In quo differ- rant Fides & Opinio. In hoc ergo differt Fides & Opinio. quòd Opinio sit assensus probabilis ex medio intrinseco, seu connexionem aliquam naturalem habente cum re, cui ob rationem illam assentimur: Fides verò est assensus ob medium extrinsecum, auctoritatem sci- licet dicentis, quæ rei ipsi est planè extrinseca, ut constat. Si quando autem Fides humana vocetur ab Aristotele Opinio, idèd solùm ita eam appellat, quia Fides humana est assensus incertus sicut Opinio. non tamen quòd instar illius nitatur medio intrin- seco.

IV. Auctoritas dicentis in auctus con- siliis. Notandum ergo, Fidem niti auctoritate dicentis, quæ in duobus consistit, sapientiâ nimirum seu scientiâ illius, ex qua provenit quòd ipse non fallatur, & veracitate ejusdem, quæ efficitur ut fallere nolit: quæ duo cum summa sint in Deo, dignissimus est cui fi- des habeatur, utpote cujus dictis falsum subesse non possit: Unde assensus, illius auctoritate nixus est certissimus. Quo autem hæc vel sapientiâ vel ve- r. P. Th. Comptoni Philosophia.

racitas in aliquo minor fuerit, minor etiam erit illius auctoritas, & consequenter minùs certa fides, quæ ejus auctoritate nititur. Si verò quis vel mendax sit, vel planè ignarus, fides ei haberi nulla potest. Ma- xima ergo auctoritas est auctoritas Dei, & omnino infallibilis, minor Angelorum, minor adhuc homi- num, dæmonum nulla, non quòd scientia ipsis de- fit, sed veracitas, cum dæmon sit mendacij pater, cui proinde, etiam cum vera dicit, fides haberi non potest.

Dei auctori- tas maxi- ma.

V. Circa Opinionem etiam notandum, Aristotelem, dum illam dicit esse existimationem propositionis imme- diata & non necessarie, non definisse ipsam conclu- sionem probabilem, sed prima principia probabilia, de quibus erat difficultas, quæque ibi dari ostendit. Quòd ulterius probatur, dantur enim conclusiones variæ probabiles, ut constat, ergo hæc deducuntur ex alterâ saltè præmissâ probabili, nam ex dua- bus præmissis certis & evidentibus, non deducitur conclusio probabilis sed certa: tum sic, ergo præ- missa illa probabilis immediata est, vel non; si ita, ergo dantur prima principia probabilia immediata; si non, ergo ex alia præmissâ probabili deducitur, de qua idem denuò recurret argumentum, & sic in in- finitum, in hujusmodi autem subordinatis procedi in infinitum non potest.

V.

Dantur prin- cipa Princi- pia probabi- lia.

Est ergo Opinio assensus obfcurus, incertus, & formi- dosus, non nitens auctoritate: fides autem humana in reliquis congruit cum Opinione, in hoc ultimo dif- fert, quòd nitatur auctoritate, nempe humanâ & fallibili. De obfcuritate utriusque plura dicentur po- steà, nunc de formidine quæritur qualis illa sit, quæ in opinione & fide humana reperiri solet.

VI. Definitio Opinionis.

Formido itaque (ut omittam eam quæ est in vo- luntate) quoad præsens duplex est, formalis & radi- calis: formido formalis est, cum quis ita assentitur ali- cui conclusioni probabili, ut tamen per actum alium dubitet, ne res aliter se habeat, atque ille judicat.

VII. Formido dua- plex, forma- lis, & radi- calis.

Formido radicalis est assensus ex modo tendendi ita imperfectus substantialiter, seu quoad entitatem & substantiam, ut non convincat intellectum, sed illum relinquat debiliter assentientem, seu est actus qui in se negationem habet certitudinis, licet id in- tellectus non advertat. Vocatur verò formido radica- lis, quia assensus ille est ejusmodi, ut si supra actum suum reflecteret, non iis niti eum principiis adver- teret, nec tale habere fundamentum, ut dubita- tionem omnem de falsitate objecti excludat.

VIII.

Formalis ergo formido nec de ratione Opinionis est, nec fidei humanæ, est tamen radicalis. Primum constat experientiâ, quia nonnullos videmus ita suis indies opinionibus, quæ tamen meræ opinionibus sunt, mordicus adherere, ut nullam planè de iis dubitationem habeant, super quas tamen, si oculo indifferenti reflecterent, non ita certis viderent niti fundamentis, ut de iis merito dubitari non posset. De quibus benè Aristoteles 7. Ethic. c. 3. Quidam, in- quit, opinantium non dubitant, sed existimant se certò scire. Formalis ergo formido, ut dixi, non est de ratio- ne vel opinionis, vel fidei humanæ, sed sine eâ reperitur tota ejus ratio, nempe ut eliciatur actus ob medium non

IX. Radica- lis formido est de conceptis obinionis & si lei huma- ne, non for- mido formalis.

non certum. Secundum de radicali formidine etiam constat, nam actus tam opinionis quam fidei humana nituntur auctoritate, vel medio fallibili, ergo sunt ejusmodi, ut si quis supra eos reflecteret, rationem de eorum certitudine dubitandi reperiret.

X. Probabilitas non est in rebus, sed in intellectu.

Hic solam noto, probabilitatem non in rebus esse, sed solo intellectu, ex imperfecto nimirum tendendi modo, res enim omnis a parte rei vel est determinate, vel non est. Unde licet duas de eadem re propositiones contradictorias esse simul veras implicet, nil tamen vetat duas contradictorias de eadem re esse simul probabiles, cum & rationes in utramque partem probabiles afferri subinde possint, & virorum doctorum a se in opinionibus dissentientium auctoritas.

XI. De objecto certo dari potest cognitio incerta, & contra.

Tandem circa particulas illas non necessaria in definitione opinionis n. 5. ab Aristotele tradita positas, notandum non ita hoc loco intelligere ipsam propositionem quae est de re contingente, quasi de objecto certo cognitio dari incerta nequeat, aut de claro obscura, vel e contra: Nec enim pari admodum inter se passu procedunt objectum & actus, ut mathematicae quasi sibi invicem respondeant. Sicut ergo de objecto infinito dari potest cognitio finita, de increato creata, de aeterno temporanea, de negativo positiva, de divisibili indivisibilis, de successivo instantanea, de materiali immaterialis, & alia hujusmodi; ita de re certa dari potest cognitio tantum probabilis, & de evidente invidens: nec enim rationes omnes, quae ad conclusionem aliquam quantumvis certam & evidentem probandam afferuntur, certae semper sunt & evidentes, quae proinde notitiam de ea sui similem gignant.

SECTIO II.

An cognitio evidens, Fides, & Opinio, possint simul in eodem intellectu circa objectum idem consistere.

I. Prima sententia est affirmativa.

Prima sententia multorum est, qui asserunt id omnino repugnare. Ita Sotus, Cajet. Bannes, Medina, Canus, & alij apud Valen. To. 3. d. 1. q. 1. p. 4. n. 2. tenet Ruvius 1. Post. c. 16. Turrian. in disp. de Fide, Lorca d. 14. & alij.

II. Secunda sententia est negativa.

Secunda sententia affirmat non repugnare scientiam, Opinionem, & fidem de eodem objecto esse simul in intellectu. Ita D. Bonav. in 3. dist. 22. ar. 2. q. 2. & 3. Halensis 3. par. q. 79. mem. 3. Henric. quodlib. 1. q. 14. Joannes Baconius 3. dist. 25. q. 1. a. 1. & 2. Ocam, Gabriel, & alij Nominales. Mol. 1. p. q. 1. a. 1. d. 2. Suar. de Fide d. 3. l. 9. Valen. citatus. Hurt. d. 10. de Anim. f. 5. Tanner. d. 1. de Fide, q. 1. dub. 6. n. 169. & 176. Arriag. d. 6. de Anim. l. 6. & alij innumeri.

III. Tertia sententia est media.

Tertia sententia est illorum qui cum quadam limitatione asserunt posse fidem simul stare cum scientia. Ita Vasq. 1. p. d. 4. c. 2. qui fidem stare posse affirmat cum scientia per species abstractivas habitam, non per proprias. Coninck de Actib. d. 11. dub. 1. id solum concedit de scientia intuitiva supernaturali: alij de cognitione sensitiva: alij demum de visione tantum beatifica.

IV. Quarta sententia est Durandi quem sequuntur Conimb. 1. Post. c. 26. q. 2. a. 2. qui ajunt posse opinionem stare cum scientia, si medium actus opinionis, licet tantum sit probabile, existimetur esse evidens, secus si sciatur esse solum probabile.

Quarta sententia est Durandi quem sequuntur Conimb. 1. Post. c. 26. q. 2. a. 2. qui ajunt posse opinionem stare cum scientia, si medium actus opinionis, licet tantum sit probabile, existimetur esse evidens, secus si sciatur esse solum probabile.

Prima Conclusio: possunt in eodem intellectu stare simul habitus Scientia, Opinionis, & Fidei. Pro-

V.

batur, habitus enim, ad actus etiam oppositos sibi invicem non repugnant, in gradibus saltem remissis, ut constat in voluntate, ubi non statim ac quis habitum virtutis acquirere incipit, expellitur e vestigio totus habitus vitiij contrarij, ira ex. g. aut in eodem in superbia. Cujus ratio est, quia sicut potentia eadem numero & indivisibilis datur divisivè ad formas contrarias, & ad effectus inter se non diversos modo, sed repugnantes, ut in materia ad formam ignis & aquae, in intellectu ad assensum & dissensum, & similia, ita nil obstat quod minus dentur in eodem subjecto inclinationes duae seu propensiones ad effectus divisivè, etiam oppositos, multo minus repugnat ut dentur ad non oppositos, quales sunt actus fidei & opinionis respectu scientiae, ut mox ostendam.

Habitus scientiae, opinionis, & fidei possunt simul stare in eodem intellectu.

Secundò Conclusio: Non possunt de eodem objecto simul esse in eodem intellectu scientia, fides naturalis, & Opinio cum actuali & formali formidine & dubio simpliciter de veritate objecti. Ad probationem praemitto quod supra notavi sec. praecedenti n. 7. formidinem formalem esse actum quo quis dubitat num res, de qua actus opinionis vel fidei humanae judicat, aliter se habeat aut habere possit. Hoc posito.

VI. Scientia & opinio cum formidine formali non possunt simul stare.

Ratio conclusionis videtur manifesta, nam si simul cum actu scientiae esse in intellectu formalis haec formido, intellectus duobus simul assentiretur contradictoriis, & contra lumen rationis idem simul affirmaret esse & non esse. Probatur, per actum quippe scientiae evidenter scit & judicat objectum ita esse, imò aliter se habere non posse, quam actus enunciat, per actum autem formidinis putat forte non ita esse, vel posse aliter se habere quam actus enunciat, sed haec sunt contradictoria, ergo. Juxta hanc conclusionem intelligendi sunt S. Thomas & Aristoteles, si quando videantur asserere opinionem & scientiam de eodem simul objecto esse non posse, nempe cum formaliformidine.

VII. Ratio est, quia intellectus simul assentiretur contradictoriis.

Dices, nulla videtur repugnantia, ut simul cum scientia staret formido ne subit falsum, non actus scientiae, sed opinionis vel fidei humanae. Contra, pugnat aperte, nam si dubitet num subit falsum actui opinionis (qui ut supponitur, idem repraesentat objectum cum actu scientiae) dubitat utrum conformi sit objecto, seu utrum objectum ita se habeat, sicut actus ille affirmat, ergo putat forte non ita se habere, cum tamen per actum scientiae sciat ita se habere, & aliter esse non posse, sed sunt contradictoria scire rem ita esse, & judicare fortasse non ita esse, putare aliter posse se habere, & scire non posse aliter se habere, ergo. Si autem solum dicat quis posse formidinem de certitudine actus opinionis, non de veritate illius, stare cum scientia, puto nil ibi involvi repugnantiae, formido enim non esset circa idem objectum, nec enim dubitat utrum objectum aliter se habeat, aut habere possit, sed solum utrum actus procedat ex iis principiis, quae ipsum ad veritatem determinent infallibiliter, non ergo dubitat utrum actus sit verus, sed utrum sit certus.

VIII. In sensu composito scientia non potest quia timere ne subit falsum actus opinio.

Tertia Conclusio: non repugnat ut scientia, fides, & opinio in eodem simul intellectu reperiantur de eodem indivisibili objecto. Ita auctores supra pro secunda sententia allati. Probatur primò, nam non est unde haec repugnantia oriatur, cum ex nullo capite actus fidei & opinionis sint cum scientia incompossibiles. Dices, hinc oriri incompossibilitatem, quod fides & opinio objectum obscure repraesentent, scientia verò clarè, claritas autem & obscuritas de eodem objecto non magis consistere simul possunt in eodem intellectu, quam lux & tenebrae in eodem aere, ergo. Negatur tamen minor, nam fides

IX. Scire simul possunt scire, fides, & opinio de eodem objecto.

des & scientia non se habent sicut forma & privatio formæ vel sicut lux & tenebræ, cum fides non sit negatio scientiæ; sed sunt instar majoris & minoris lucis, diversæ tamen non ejusdem rationis; vel sicut actus perfectus & imperfectus. Unde etiam dicimus locum aliquem esse obscurum, licet ibi sit aliquid lucis.

pugnare, quia nil ei obstat quod minus idem obiectum sit præfens per unum actum, & absens per alium, dicemus similiter non repugnare ut idem obiectum per unum actum cognoscatur clarè, per aliud obscure.

SECTIO III.

Solutione argumentorum ostenditur fidem & opinionem stare simul posse cum scientiâ.

X. Obscuritas fidei est positiva, non privativa, non summa, in suo conceptu dicit privationem claritatis in eodem actu, non in eodem subiecto. In quo est manifesta disparitas inter lucem & tenebras, quæ privationem lucis essentialiter requirunt in eodem subiecto.

XI. Probatur secundò, multa nobis proponuntur in Scripturis credenda, quæ tamen novimus lumine naturali, ut Deum esse, sed hoc frustra fieret si ea credere non possemus. Sed est certum non ea posse credere, nam ait S. Paulus ad Hebræos undecimo, accidentem ad Deum oportet credere, quod dicitur & quod remuneratur sit. Angeli etiam in viâ scientiam naturalem habuerunt de existentia Dei, à qua, ut multi probabiliter putant, nunquam cessare poterant, & tamen fidem habebant de eadem Dei existentia, & credebant esse Deum. Eodem etiam loco additur ab Apostolo, fide intelligentes apertè esse secula verbo Dei, quod tamen ratione naturali cognosci potest, & de facto cognoscitur. In symbolo item Athanasij credendum proponitur, Deum esse omnipotentem, æternum, immensum, & similia: si verò cognosci simul & credi hæc non possent, pejore loco vir doctus foret, quàm n rudis aliquis & ignarus rusticus, hic enim credit illa omnia fide supernaturali & meritoria, vir autem doctus juxta contrariam sententiam credere ea non posset, cum sciat, scit autem semper si super ea vel minimum reflectat, cum ex .g. sit maximè lumine naturæ notum, Deum esse.

XII. Confirmatur primò, hinc enim sequeretur, non posse homines (saltem doctos, qui Dei ferè semper actu scientiam habent) elicere actus virtutum circa Deum, cum juxta Apostolum proximè citatum, fides earum omnium sit fundamentum, quam tamen juxta adversarios tante scientiæ habere non possunt. Confirmatur secundò, post rationes claras pro aliqua sententiâ propositas, proponi solent probabiles, quod tamen frustra fieret, si assensum probabilibus præbere non possemus, habitis prius rationibus scientificis.

XIII. Probatur tertio, fides, opinio, & scientia circa idem obiectum non tendunt modo contradictorio; sicut affirmatio & negatio, sed feruntur in idem obiectum affirmativè omnes, vel omnes negativè, licet ex suo quæque motivo & ab aliis diverso: si autem hoc præstent, quid refert quod actus unus clarè tendat & evidenter, alter obscure? id enim solum arguit in eodem simul intellectu actum perfectum dari posse & imperfectum de eodem obiecto, hoc verò non repugnare constat ex apprehensione & iudicio, quæ simul in eodem intellectu sunt circa idem obiectum, cum tamen unus actus perfectus sit, alius imperfectus.

XIV. Probatur quartò, potest de eodem obiecto esse simul in intellectu intuitiva cognitio & abstractiva, ergo etiam fides & opinio. Antecedens probatur, quid enim vetat ut beati in cælo videntes Deum intuitivè, ipsum etiam cognoscant per rationem aliquam abstractivam, seu discursum ex effectibus? sed cognitio intuitiva & abstractiva non multò minus videntur repugnare, quàm fides & scientia, cum altera obiecti præsentiam requirat, altera absentiam, ergo. Si autem dicatur hoc idèd non re-

Objicies primò; non potest esse simul lux & tenebræ in eodem aère, ergo nec scientia, fides, & opinio in eodem intellectu. Nego consequentiam, non enim opponuntur privativè, ut antè dixi, hi actus; quis enim dixerit fidem, præsertim Divinam, esse tenebras respectu scientiæ? maximè cum à S. Petro Epist. 2. cap. 1. v. 19. vocetur lucerna lucens in caliginoso loco, & dicamur fide intelligentes: dicitur præterea Isaïæ 9. v. 2. Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est ei: quando nimirum Dei & rerum supernaturalium notitia ipsis per fidem illuxit. Deinde sequeretur, æquè opponi fidem & scientiam circa idem subiectum, ac errorem & scientiam.

Objicies secundò; si opinio vel fides tantum neget perfectam claritatem in eodem actu, ergo cum unus actus scientiæ sit alio perfectior, actus minus perfectus erit opinio, vel fides. Nego consequentiam, quia actus opinionis vel fidei habere in se debeat negationem omnis evidentæ; sicut etiam licet unum iudicium sit alio perfectius, non inde sequitur, perfectius iudicium esse apprehensionem tantum simplicem. Differunt ergo ex modo tendendi, & motivis seu obiectis formalibus extrinsecis, vel intrinsicis fallibilibus vel infallibilibus, claris vel obscuris, certis vel incertis, quibus innituntur.

Objicies tertio; S. Paulus Heb. 11. asserit fidem esse argumentum rerum non apparentium, unde communiter ex S. Augustino dicitur, fides est credere quod non videt. Respondeo distinguenda esse verba illa Apostoli, est argumentum rerum non apparentium per fidem, seu per motiva fidei, concedo; aliunde, nempe per scientiam seu motiva scientiæ, nego. Ut constat de cognitione naturali Dei quam hic unà cum fide habemus ejusdem obiecti. Non ergo est de necessitate fidei ut obiectum ipsius non sit evidens concomitanter, & aliunde, sed solum ut non sit evidens per fidem, vel per medium fidei.

Objicies quartò; actus fidei est meritorius, ergo consistere nequit cum scientiâ, nam juxta S. Gregorium; fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Respondetur concedendo actum fidei esse meritorium. Verba ergo illa S. Gregorij exponit S. Bonav. in 3. dist. 2. q. 2. ita ut intelligantur cum quis vult solum credere vel assentiri quia experientia rem ita esse videt, ita ut assentiat, non quia Deus dixit, sed quia ipse experimento, vel rationis indagazione ita esse comperit, sicque fides illa vel assensus quicumque is fuerit, nitatur solo ipsius experimento non Dei auctoritate: vel saltem ita est dispositus, ut credere omnino non vellet, nisi rei veritatem aliunde compertam haberet. Rebus ergo visis assentiri quia videntur, nullum est meritum, assentiri tamen rebus visis quia dicuntur à Deo, actus est meritorius; minus tamen quàm si non fuissent omnino visæ, testante ipsa veritate Joan. 20. v. 29 Beati qui crediderunt, & non viderunt.

I. Fides & scientia non ita ibi repugnant, sicut lux & tenebræ.

II. Actus opinionis & scientia differunt ex modo tendendi.

III. Quo sensu dicit Apostolus Fides est argumentum rerum non apparentium.

IV. Quo sensu dicit S. Gregorius Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

S. Thomas vidit & credidit Christum resurrexisse.

VI. Differentia inter lucem a candela respectu solis, & fides respectu scientia.

VII. Cur dari nequeat Fides in patria.

II. Compositi dicitur unus potest fides cum aliqua visione beatifica.

VIII. Homines artium hic acquirunt scientiam in celo veniunt.

IX.

V. Objicies quinto S. Gregorium super illa verba Jo. 20. asserentem, S. Thomam aliud vidisse, aliud credidisse, vidisse hominem, credidisse Deum, ergo juxta ipsum non potest quis idem videre simul & credere. Respondetur S. Thomam ibi vidisse & credidisse Christum resurrexisse, quod insinuant illa verba Christi immediate sequentia, Beati qui non viderunt & crediderunt. Sanctum ergo Gregorium dicimus velle ipsum S. Thomam non adaequate idem vidisse & credidisse, sed plus credidisse quam vidit, vidisse scilicet Christum resurrexisse, credidisse ipsum simul resurrexisse & esse Deum.

VI. Objicies sexto; lucente majore luce; sole, verbi gratia, candela nullam producit lucem in aere, ergo nec opinio vel fides, lucente in intellectu scientia. Respondetur primo, multos negare antecedens: sed eo omisso, respondetur secundo, negando consequentiam: disparitas est, quia lux candela & solis est ejusdem rationis, non sic fidei & scientiae, sed specie diversa: unde non est cur scientia & fides simul esse non possint, sicut cognitio intuitiva & abstractiva de Deo. Et quid verat, ut licet solem quis videat lucentem, id tamen simul credat ob auctoritatem Petri illud affirmantis?

VII. Objicies septimo; ergo fides actualis in beatis reperiri simul poterit in caelo cum visione beatifica. Respondeo negando consequentiam, primo quia actus fidei actus est proprie viatoris, in caelo autem viatores non sunt, sed soli comprehensores: unde 1. ad Cor. c. 13. ait Apostolus fidem, quam in via habemus, in patria evacuatum iri, cessante enim omni actu, cessat habitus. Datur autem fides in via ad eliciendos actus supernaturales intellectus, requisitos ad actus supernaturales virtutum in voluntate. Deinde, in caelo non solum objectum fidei clare videtur, sed omnia etiam motiva, & ipsa ad revelationem, ac proinde nulla remanet obscuritas, non solum in objecto, sed nec in motivis, cum videant non solum objectum ita se habere, scilicet Deum esse Trinum & Unum, sed etiam hoc Deum revelare, & miracula in illius confirmationem esse facta, sicut pro motivo illius actus nihil habet intellectus obscurum, sed omnia evidenter; quare actus sic elicitus evidens erit & scientificus. Dico tamen, si solum videretur objectum actus fidei, & non motiva, nec revelatio, posse simul cum visione beatifica componi actum fidei; sicut per Divinam potentiam potest una cum visione beatifica stare & actus fidei & habitus.

VIII. Objicies octavo; nullum agens producere formam potest in subjecto jam alia forma actuato, quae forma hujus de novo adveniens perfectionem omnem formaliter vel eminenter continet; sed scientia omnem fidei & opinionis in se perfectionem continet, ergo. Contra, ergo saltem fides divina stare simul potest cum scientia, haec enim illius perfectionem omnem non continet, cum fides divina scientiam longe in certitudine superet. Respondeo secundo, negando majorem, visio enim beatifica scientiae abstractivae perfectionem omnem eminentiore longe modo continet, haec tamen cum illa perstat in patria. Unde ait S. Thomas, homines scientiarum illarum & artium, quas labore hic & industria didicerunt, cognitionem in caelo retenturos. Et Christus non infusam tantum, & intuitivam rerum notitiam habuit, sed abstractivam etiam & experimentalem, ut in materia de Incarn. docent communiter Theologi.

IX. Objicies nono; voluntas bonum praesens & possessum ulterius non desiderat, nec media ad illius consecutionem adhibet, ergo similiter intellectus, si semel veritatem aliquam possideat per scientiam, frustra vel fidem de ea vel opinionem adhiberet, sed in ea jam per scientiam possessa quiescit. Negatur

consequentia, nova enim illa objecti per voluntatem possessio ejusdem plane esset rationis cum prioris, sicut nihil inde boni voluntati accresceret. Actus vero opinionis & fidei sunt novae intellectus perfectiones, illique bonae, sicut bonum illius est cognitio Dei abstractiva, stante cognitione ejusdem intuitiva. Haec quaestio magis ex ea illustrabitur quam discutiam sec. sequente.

Aliud quoad huiusmodi diversos actus est in intellectu, aliud in voluntate.

SECTIO IV.

Positum idem actus respectu ejusdem objecti esse simul fides, opinio, & scientia,

PRIMA conclusio: existimo eundem numero actum, fidem simul esse posse, opinionem, & scientiam. Ratio a priori est, quia fides & opinio licet in conceptu suo non dicant claritatem & evidentiam (tunc enim nullus posset dari actus fidei obscurus, nec opinionis incertus) universim tamen loquendo eam non excludunt: Opinio enim ex natura sua solum postulat ut sit actus pendens a media probabili: Fides (Divina) a medio certo: scientia demum a medio claro & evidente. Quidni ergo unus dari actus poterit, qui ob haec tria motiva eidem simul objecto assentiatur? Quod si contingat, erit actus ille scientia, fidei & opinionis. Quod autem hoc possit contingere, inde probabiliter suadet, quidni enim judicare quis eodem actu possit animam esse immortalem & quia fides docet, & ratio id naturalis dicit?

I. Idem numero actus potest esse Fides, Opinio, & Scientia.

Secundo probatur, etsi ratio practici & speculativi esset actibus intrinseca, posset tamen juxta communem Philosophorum sententiam dari actus unus qui practicus simul esset & speculativus respectu diversi objecti, quidni ergo idem etiam actus esse poterit scientia respectu unius motivi, & fides vel opinio respectu alterius? confirmatur, potest idem finis eligi ob diversa motiva, ut amicus infirmus visitari ob charitatem & amicitiam, portio suavis voluptatis gratia sumi & sanitatis, & alia hujusmodi.

II. Idem actus potest esse practicus & speculativus, ergo etiam scientia, & opinio.

Dices primo; actus ille nec esset opinionis, nec scientiae, sed tertiae cujusdam rationis, utpote ex principis seu motivis generis specie distinctis. Probatur, nam quando duo animalia diversarum specierum, equus verbi gratia, & asina concurrunt ad generandum tertium animal, illud non continet speciem, & naturam utriusque, sed tertiam speciem constituit, ab utroque parente distinctam, ergo idem erit in praesenti, & actus hic suos quidem referre debet parentes, non tamen eandem cum iis fortiri naturam. Negatur tamen consequentia, disparitas est, quia in animalibus nec mas solus nec sola femina ad prolem ejusdem secum speciei generandam sufficit, ac proinde nisi uterque parens concurrat, non ponitur principium sufficiens ad ullam prolem generandam: hic vero sola motiva fidei sufficient ad actum fidei producendum, & naturam illam ei communicandam, sicut & sola opinionis motiva aut scientiae sufficient ad actum opinionis & scientiae; quando ergo una concurrunt, actum producent utramque rationem in se habentem, cum ad hoc vires habeant in actu primo sufficientes.

III. Dices: actus ille nec esset opinionis, nec scientiae, sed tertiae alicujus rationis.

Resp. ostendendum fore actum opinionis & scientiae.

Dices secundo; repugnantiam hic involvi; actus enim ille probabilis simul esset, & non esset: esset, ut supponitur; non esset, motiva enim scientifica non magis actum probabilem progenerant, quam aquilae columbam. Respondent aliqui hunc actum esse virtualiter aut aequivalenter probabilem, quia perfectus, in se continet imperfectum, sicut calor ut tria virtualiter est calor ut unum. Sed contra, sic enim actus procedens ex solis motivis & principis scientificis

IV. Dices: motiva scientifica non possunt generare actum probabilem.

ificis esset probabilis, est enim talis virtualiter & æquivalenter, quod tamen omnes negant.

V. Quid sit actus esse probabilis.

Respondetur ergo hujusmodi actum esse probabilem formaliter, ad hoc enim non requiritur aliud, quam ut procedat à motivo probabili. Quod autem simul sit scientificus, non tollit quominus sit probabilis, esse enim actum probabilem aliud nihil est, ut dixi n. r. quam dependere & produci ex motivo probabili, hoc verò semper retinet hic actus, quantumcunque etiam procedat à medio & motivo scientifico; unde utramque in se habebit rationem conjunctam. Quod idem de actu dici debet qui simul fidei esset & scientiæ. Non tamen dicendus simpliciter est hic actus clarus & obscurus, certus & incertus, hæ enim voces obscurus & incertus negationem sonant claritatis & certitudinis, hoc autem esset falsum, cum in ipsi terminis involvatur implicancia, idem quippe actus haberet simul & non haberes claritatem & certitudinem.

Non debet hic actus simpliciter dici clarus & obscurus.

VI. Actus fidei renuit habere claritatem à motivo fidei, non aliunde.

Actus itaque fidei non excludit claritatem, sed solum renuit eam habere ex medio vel motivo fidei, sicut nec actus opinionis excludit certitudinem, sed tantum respuit illam ex motivo opinionis accipere, quod semper est principium invidens & incertum. Conceptus ergo essentialis actus fidei est procedere ex medio obscuro, & conceptus similiter essentialis actus opinionis ex medio incerto, hoc autem habent hi actus quantumcunque ex aliis simul motivis procedant. Sicut conceptus vegetativi est posse se nutrire, hoc autem semper habet vegetativum, licet simul sit sensitivum. Verum quidem est vegetativum tantum excludere sensitivum, sed hoc non ex conceptu vegetativi, sed ratione illius exclusivi tantum quod omne renuit consortium alterius; sic non fides, sed fides tantum excludit consortium scientiæ, & consequenter fides tantum necessariò involvit obscuritatem, qua excludit processum ab omni medio vel motivo claro & scientifico, à quo ipsi communicaretur claritas, sed non propterea sequitur fidem ut sic hoc in suo conceptu involvere, latius namque patet fides quam fides tantum, sicut vegetativum, ut dixi, quam vegetativum tantum, seu planta.

VII. Fides ut sic non dicit obscuritatem positivè, sed negativè.

Fides ergo ut sic non dicit obscuritatem seu negationem claritatis positivè, sed negativè, sicut, ut ante dixi, animal ut sic præcisum, non dicit positivè negationem rationalis, nec vegetativum ut sic positivè negationem sensitivi, sed solum negativè, id est, ex conceptu animalis aut vegetativi id non dicunt, non tamen excludunt, tunc enim non posset unquam vegetativum esse sensitivum, nec animal, rationale. Præcisum ergo possunt duæ in hoc actu formalitates, & formalitatem fidei habet, in quantum ex testimonio extrinseco procedit, & auctoritate dicentis, in quantum verò procedit à medio claro, habet formalitatem scientiæ. Et Angelus hunc actum intuens, utramque hanc in eo formalitatem identificatam cernit.

VIII. Notandum tamen hunc actum, si sit de eodem indivisibili objecto, non pati secum formidinem formalem supra sect. prima explicatam, seu dubitationem de objecti veritate, cum excludat omne dubium, imò nec fundat absolutè & simpliciter formidinem radicalem, si enim quis supra principia illius adæquata reflectat, dubitare nequit utrum actui illi subsit, aut subesse possit falsitas. Secundum quid tamen fundat formidinem formalem, id est, talis est naturæ, ut si quis reflectat solum super principia illius inadæquata, nempe media probabilia, dubitare de veritate illius actus possit, saltem remotè, hoc est, principia illa, vel actus in quantum ab iis procedit nec claritatem habet, nec certitudinem, licet aliunde habeat.

V. Actus qui est opinionis & scientiæ, non patitur secum formidinem formalem.

Secunda conclusio: ut idem actus sit fides, scientia, & opinio, motiva fidei, scientiæ, & opinionis ad eum divisim & adæquatè concurrere debent, non conjunctim, seu copulatè, & inadæquatè. Explicatur & probatur conclusio: tunc divisim concurrere censentur motiva & adæquatè, quando singula seorsim sumpta ad actum, non quidem hunc, (hic enim omnia illa tria motiva essentialiter requirit) sed alium producendum sola sufficerent; motivum scilicet fidei ad producendam fidem, motivum scientiæ ad scientiam, opinionis ad opinionem. Conjunctim verò & inadæquatè tunc censentur motiva aliqua concurrere, quando quodvis seorsim sumptum actum sibi proprium non produceret, licet una cum aliis actus varios producere possit. Exempli gratià, ratio alicujus rei subinde est adeò debilis, ut ad actum opinionis eliciendum sola non sufficiat, si tamen alia planè similis accedat, utraque simul efficiet, ut actum quis opinativum de re illà eliciat. Quod sæpè contingit in actu fidei, ubi plurium auctoritas ad fidem faciendam concurrat, quorum nulla ad hoc per se sufficeret. Hæc posteriora motiva conjunctim concurrunt & inadæquatè, priora divisim & adæquatè.

IX. Ad actum qui simul esse fides & scientia motiva fidei & scientiæ concurrere debent divisim, non conjunctim.

Probatur itaque conclusio, in omni actu scientiæ esse evidentia, ergo in principio seu causà illius productivà esse debet sufficiens vis motiva ad eum eliciendum, & consequenter evidentia apta ex se ad actum evidentem producendum, idque licet principium illud, seu motivum solum applicaretur, formalitas enim scientiæ in actu qui simul est fides & scientia, æquivaleret actu scientiæ, qui ab actu fidei & opinionis realiter existeret distinctus.

X. In quo vis motiva esse debet vis sufficiens ad actum suum producendum.

Nec (quod responderi posset) motivum opinionis defectum illum supplet, est enim motivum illud essentialiter incertum & obscurum, unde sicut certum rationes probabiles nunquam per se actum scientificum efficiunt, ita nec conjunctæ cum motivo scientifico, si illud ex se ad hoc non sufficiat.

XI. Motivum opinionis nequit suppleri defectum motivum scientiæ.

Mihi tamen probabilius videtur quamcunque rationem evidentem semper sufficere ad actum aliquem scientiæ eliciendum. Quare conclusio procedit de mediis opinionis & fidei, quæ certum est tam debilia subinde esse, ut una sola ratio, vel unius auctoritas ad actum opinionis aut fidei eliciendum non sit sufficiens.

XII.

SECTIO V.

Objectiones contendentes non posse actum eundem esse simul fidei, opinionis, & scientiæ.

Obijcitur primò; actus idem esset clarus & obscurus, certus & incertus. Distinguo, esset clarus accertus simpliciter, obscurus & incertus secundum quid, seu negativè, id est, claritatem non haberet ex motivo opinionis vel fidei, concedo; esset clarus & obscurus, certus & incertus simpliciter, nego, ut sec. præcedente ostensum est, n. 7. & 8. Absolutè ergo hic actus non est obscurus & incertus, cum obscuritas dicat partem lucem cum negatione majoris.

I. Hujusmodi actus non esset simpliciter clarus & obscurus.

Obijcitur secundò; ergo non est actus fidei & opinionis, hi enim actus essentialiter obscuri sunt & incerti. Distinguo, actus fidei & opinionis tantum sunt essentialiter obscuri & incerti, concedo; actus qui simul sunt scientia, nego. Essentia ergo actus fidei & opinionis, ut dixi, est ut procedat necessariò à motivo obscuro & incerto, licet aliunde habeat claritatem. Quod si positivum hunc tendendi modum in actu vocet quis obscuritatem, quæstionem fecerit de nomine.

II. Nec est actus fidei & opinionis tantum.

Obijcitur

III.
Morua illa
possunt unâ
concurrere.

Objicitur tertio; principia illa, distincta cum sint æ disparata, non possunt in unius actûs principium coalescere. Nego antecedens, sicut abedo & nigredo ac varia objecta ad eandem speciem, vel unionem concurrunt in oculo producendam.

IV.
Quid censendum de
varius combinationibus
rerum.

Objicitur quarto; si actus fidei, opinionis, & scientiæ in eundem coire actum possunt, ergo variæ aliarum essentiarum combinationes fieri possunt, ut idem esse equus posset & leo. Respondeo primo, ubi non est specialis repugnantia, variæ fieri possunt combinationes, sicut, ut supra dixi, homo est vegetativus & sensitivus, unde fortassis idem animal esse potest rugibile & hinnibile, non tamen leo & equus, hæc enim voces significant principium rugibile tantum, & hinnibile tantum, sicut homo, licet sit vegetativus, non tamen est planta, hæc enim vox sonat principium vegetandi tantum. Unde non potest idem esse simul rationale & irrationale, sunt enim contradictoria.

V.
In hisce
combinationibus, aliud
est de intentionibus,
aliud de
physicis.

Respondeo secundo, aliud esse de physicis; aliud de intentionalibus; constat enim eundem numero actum intellectus in varia, imò opposita objecta, ut gratiam & peccatum, amorem & odium, lucem & tenebras ferri, sicque prædicata eorum representativa in se identificata habere, cum tamen objecta ipsa nullâ inter se identificari virtute possint. Sic idem actus voluntatis specie distinctas in se formalitates identificatas continet, ut idem numero actus obedientia est & religio, iustitia & charitas; idem actus vitij furtum simul & sacrilegium, & alia hujusmodi.

VI.
An idem
habitus possit
esse fidei &
scientiæ.

Objicies quinto; habitus scientiæ & fidei non possunt identificari, ergo nec actus. Negabit fortassis aliquis antecedens, quidni enim ex hujusmodi actibus qui simul fidei sunt & scientiæ frequenter elicitis generari habitus poterit, qui ad eosdem posse actus eliciendos deferviat? Secundo dico, multo facilius prædicata hujusmodi in qualitatibus intentionalibus identificari, quam in physicis, ut in præcedente objectione ostensum est.

VII.
Objic. ergo
scientia est
obscura.

Objicitur sexto; ergo hæc propositiones sunt veræ, opinio est certa, scientia, fides divina incerta: probatur, scientia enim opinio, & fides divina secundum nos identificari possunt, ut si quis eodem actu credat animam esse immortalem quia Deus dicit, & ob rationes generales, evidentem unam, aliam probabilem.

VIII.
Ostenditur
nec scientiâ
esse obscurâ,
nec fidem
divinam incertam.

Respondeo primo distinguendo sequelam, scientia quæ est scientiâ tantum, est obscura, nego; quæ simul est opinio, transeat. Licet non simpliciter hoc concedi debeat, sed secundum quid. Respondeo secundo, nec scientiam, etiam in hoc casu, esse obscuram, nec fidem divinam incertam, nam, ut in solutione primæ & secundæ objectionis dixi, hic actus nec obscurus dici potest, nec incertus, ad hoc enim ut dicatur incertus vel obscurus, non sufficit quod ex uno motivo claritatem & certitudinem non hauriat, sed habere eam debet ex nullo, quod hic non

contingit. Sicut ut locus aliquis sit obscurus, non sufficit quod parva illic aliqua candela luceat, sed cum illâ lucere non debet magna, sic enim obcuritatem tollet, quæ, ut dixi, est exigua lux cum negatione majoris.

Objicitur septimo; actum hunc liberum fore & necessarium, cum ex principiis procedat liberis partim, partim necessariis. Responderi solet communiter esse actum illum liberum. Sed contra, quandoque unum principium, etiam inadæquatum necessario operatur, rapit secum alia omnia principia indifferentia, & ad operandum compellit. Sic fore liberum, in sensu diviso scientiæ indifferentem, ad actum omnem ad quem potest prædeterminatio concurrere, rapit, & ad operandum secum in sensu composito necessitat. Cum ergo principium scientificum hic non minus necessarium sit in operando, quam prædeterminatio physica, non minus etiam intellectum cum omnibus suis comprincipiis, in sensu diviso scientiæ indifferentibus, ad operandum rapiet & necessitabit ad omnem actum, ad quem potest principium illud scientificum concurrere, quam prædeterminatio rapit voluntatem.

Quod sic ulterius urgeo, sicut in intellectu secundum nos datur actus qui simul sit scientia, opinio, & fides, ita in voluntate dari potest actus qui eliciatur ex motivo misericordiæ, obedientiæ, & charitatis, quique proinde sit misericordia, obedientia, & charitas. Ponamus ergo infundi prædeterminationem physicam ad actum misericordiæ, efficiet necessario actum misericordiæ, sicut principium scientificum, scientiam. Inquiri ulterius, cur ad actum eum qui simul est misericordia, scientia, & charitas, non concurrer prædeterminatio cum aliis principii liberè? Si dicas, quia tantum habet virtutem ad actum misericordiæ. Contra, sic nec motivum scientiæ solitariè sumptum vim habet nisi ad actum scientiæ: sicut tamen simul cum aliis liberè elicit scientia actum qui simul ut scientia, opinio, & fides, ita quidni liberè cum aliis comprincipiis concurrere poterit prædeterminatio ad actum qui simul sit misericordia, obedientia, & charitas? Si dicas, fieri hoc non posse, quia prædeterminatio est principium necessarium: Contra, sic etiam est motivum scientificum ad scientiam solam: sicut tamen, hoc non obstante, potest per motivum scientiæ cum aliis principii liberè elicere actum omnes illas formalitates scientiæ, opinionis, & fidei in se completentem, quidni etiam simul cum aliis comprincipiis idem liberè præstare poterit prædeterminatio respectu actus ex tribus his formalitatibus misericordiæ, obedientiæ, & charitatis compacti? Certè puto vel hoc prædeterminationi in voluntate concedendum, vel negandum in intellectu scientiæ.

Et hic Dialecticæ; primæ tripartitæ Philosophiæ partis, finis esto.

FINIS LOGICÆ.